

DOCUMENTOS BLOQUE III: CONSTRUCCIÓN DO ESTADO LIBERAL

DOCUMENTOS: O LIBERALISMO (FAMILIAS POLÍTICAS)

Doc.1.-María Teresa de Braganza y Borbón, muller do infante Don Carlos, expón así algunhas das ideas do carlismo:

“Relixión, Patria e Rei (...). Rei, digo por último, pero rei pola graza de Deus e non pola graza da soberanía nacional (...). Segundo o liberalismo, da soberanía nacional emana todo o poder e os poderes que existen, negando deste xeito todo poder de orixe divina. Agora ben, isto está condenado pola Igrexa católica e con razón; pois a Escritura sagrada di expresamente: todo poder vén de Deus (...). O liberalismo é puro absolutismo, porque se atribúe a si un poder que non lle vén de Deus, de quen prescinde, nin do pobo soberano, porque a este non se lle concede senón o van e ridículo dereito de depositar un billete nunha urna electoral”.

Doc.2- Estatuto Real 1834

Art.1. A Raíña Gobernadora, no nome da súa excelsa filla, dona Sabela II, resolveu convocar as Cortes xerais do Reino.

Art.2. As Cortes Xerais estarán formadas por dous Estamentos: o de Príncipes do Reino e o de Procuradores do Reino.

Art.3. O Estamento de Príncipes do Reino estará formado por: (...) os arcebispos e bispos, os Grandes de España, os Títulos de Castela, (...) os propietarios territoriais (...).

Art.13. Para ser Procurador do Reino requírese: (...) ter trinta anos cumpridos, estar en posesión dunha renda propia anual de doce mil reais (...).

Art.24. Corresponde exclusivamente ao rei convocar, suspender e disolver as Cortes.

Doc 3.- A Constitución de 1837

Siendo la voluntad de la Nación revisar, en uso de su soberanía, la Constitución política promulgada en Cádiz; las Cortes generales congregadas con este fin, decretan y sancionan la siguiente constitución

Art. 2 Todos los españoles pueden imprimir y publicar libremente sus ideas sin previa censura con sujeción a las leyes. (...)

Art. 12. La potestad de hacer las leyes reside en las Cortes con el Rey.

Art. 15. Los Senadores son nombrados por el Rey a propuesta, en lista triple, de los electores que en cada provincia nombran los Diputados a Cortes.

Art. 45. La potestad de hacer ejecutar las leyes reside en el Rey, y su autoridad se extiende a todo cuanto conduce a la conservación del orden público en lo interior, y a la seguridad del Estado en lo exterior, conforme a la Constitución y a las leyes

Art. 46. El Rey sanciona y promulga las leyes (...)

Art. 70. Para el gobierno interior de los pueblos habrá Ayuntamientos, nombrados por los vecinos, a quienes la ley conceda este derecho. (...)

Art. 77. Habrá en cada provincia cuerpos de Milicia nacional, cuya organización y servicio se arreglará por una ley especial; y el Rey podrá, en caso necesario, disponer de esta fuerza dentro de la respectiva provincia; pero no podrá emplearla fuera de ella sin otorgamiento de las Cortes.

Doc.4.-En 1845, Joaquín Francisco Pacheco, líder do Partido Moderado, defende o sufraxio restrinxido:

“(...) O dereito electoral non será un dereito de todos, e as ínfimas clases de calquera país deberán estar privadas del pola razón sinxela de que non poderán exercelo convenientemente (...).

Tomouse por regra xeral como base para a concesión deste dereito o goce de certa renda ou o pagamento de determinada contribución. Este principio, señores, é racional e aceptable. A riqueza, ou por mellor dicir o benestar, a vida desafogada e doada, en que o traballo material non é unha carga dura, non é a penosa ocupación de todos os momentos, e deixa espazo para as concepcións do espírito; ese benestar mediano (...), ese é o que debe tomarse como condición de capacidade política, porque é o que dá a intelixencia e a valía na orde social (...).

Quen gaña afanosamente o seu sustento nun traballo ímprobo e co suor do seu rostro, quen non pode gozar algunha vez o digno descanso (...), quen está reducido a un escaso xornal (...), non pode pretender a consideración nin a estima política”.

Doc.5 – Constitución de 1845

“Dona Isabel II, pola Graza de Deus e da Constitución da Monarquía Española, Raíña das Españas, a todos os que a presente viren e entenderen, sabede: Que sendo a nosa vontade e a das Cortes do Reino regularizar e poñer en consonancia coas necesidades actuais do Estado os antigos fueros e liberdades destes reinos, e a intervención que as súas Cortes tiveron en todos os tempos nos negocios graves da Monarquía, modificando ao efecto a Constitución promulgada en 18 de xuño de 1837, vimos (...) en decretar e sancionar a seguinte Constitución da Monarquía Española”.

Artículo 11. La religión de la nación española es la católica, apostólica, romana. El estado se obliga a mantener el culto y sus ministros.

Artículo 12. La potestad de hacer las leyes reside en las Cortes con el Rey.

Artículo 14. El número de senadores es ilimitado: su nombramiento pertenece al Rey.

Artículo 17. El cargo de Senador es vitalicio

Artículo 45. Además de las prerrogativas que la Constitución otorga al Rey, le corresponde (...) Expedir los decretos, reglamentos e instrucciones que sean conducentes para la ejecución de las leyes (...) Decretar la inversión de los fondos destinados a cada uno de los ramos de la Administración pública (...) Nombrar y separar libremente los ministros.

Doc.6.- O xornal “La soberanía nacional” xustifica a escisión do Partido Progresista. 25-11-1854

“Para que o nobre partido que tomou un tempo o nome fermoso de liberal non se confunda con esta falanxe de corrompidos que aínda pesa sobre as nosas fronteiras como unha mancha inmensa, é necesario que tome un nome novo e en consonancia co progreso dos tempos [...]. Ese nome é a democracia.

O ideal liberal, que onte se chamou progreso, desenvolto polos tempos hoxe chámase democracia. E neste sentido a democracia é, non só a verdadeira expresión dos intereses, sentimentos e principios de España libre, non só o único medio de fundar entre nós a liberdade querida, senón que tamén espera o pensamento fundamental do século, e a gran bandeira de rehabilitación das sociedades modernas”.

DOCUMENTOS: REVOLUCIÓN “A GLORIOSA”

Doc. 1. Pacto de Ostende. Bélxica. 16 de agosto de 1866

[...] Tras un breve debate [...] aprobouse por unanimidade o seguinte:

1. Que o obxecto e bandeira da revolución en España é a caída dos Borbóns.
2. Sendo ese sufraxio universal un principio esencial do seu dogma político para os demócratas e os progresistas(...), a base da intelixencia dos dous partidos era que por un plebiscito [...] ou por unhas Cortes Constituíntes. elixidas por sufraxio universal, decidiríase a forma de goberno que se establecería en España, e sendo a monarquía, a dinastía que debería substituír á actual; no entendemento de que, ata que así se decida, debe existir absoluta liberdade de prensa e sen ningún tipo de limitación o dereito de reunión, para que a opinión nacional poida ser debidamente ilustrada e organizada.

[...] Ese xeneral Prim foi recoñecido como o xefe e director militar do movemento.

Doc.2.- As forzas militares mandadas por Prim, Serrano e Topete pronúncianse en Cádiz en setembro de 1868, publicando o seguinte manifesto:

“Aldraxada a lei fundamental (...), corrompido o sufraxio pola ameaza e o suborno (...), pasto a Administración e a Facenda da inmoralidade (...), muda a prensa (...). Tal é a España de hoxe (...). Queremos que un Goberno provisional que represente todas as forzas vivas do país asegure a orde, en tanto que o sufraxio universal bota os alicerces da nosa rexeneración social e política”.

Doc.3- O 27 de setembro de 1868, a Xunta de Goberno de Málaga súmase con esta proclama á revolución coñecida como *Gloriosa*:

“Aspiramos á liberdade de conciencia (...). Imos, pois, establecer a liberdade de cultos. Aspiramos á liberdade de sufraxio (...), proclamamos o sufraxio universal. Aspiramos á liberdade da razón, e queremos o ensino libre, e que o pensamento escrito circule sen traba. Aspiramos, en fin, á liberdade económica e de asociación (...). Queremos Cortes Constituíntes, expresión fiel da soberanía da Nación, para que promulguen unha Constitución (...). Cidadáns: ¡Viva a liberdade! ¡Viva a soberanía nacional! ¡Abaixo os Borbóns!”.

Doc.4.- . Establecemento do sufraxio universal, 9 de novembro de 1868:

“O goberno provisional, que non descoñece nin esquiva a grande responsabilidade que bota sobre si ao someter o principio do sufraxio universal a un decreto tan indispensable, como desexado, ten unha necesidade [...] de expoñer con sinceridade [...] os motivos que o impulsaron a resolver do xeito que vai levalo a efecto. [...] A mesma gravidade dos problemas que a Nación está chamada a resolver, obrigou tamén ao Goberno a restrinxir os seus naturais desexos de darlle ao sufraxio a maior extensión posible, ao fixar a idade en que se pode exercer tan prezado dereito”.

Doc.5.-Constitución de 1869:

“A Nación Española, e no seu nome as Cortes Constituíntes, elixidas por sufraxio universal, desexando afianzar a xustiza, a liberdade e a seguridade, e prover ao ben de cantos vivan en España, decretan e sancionan a seguinte Constitución (...):

Art. 17. Tampouco pode ser privado ningún español: do dereito de emitir libremente as súas ideas e opinións, xa de palabra, xa por escrito (...). Do dereito de reunirse pacificamente. Do dereito de asociarse para todos os fins da vida humana que non sexan contrarios á moral pública (...).

Art. 32. A soberanía reside esencialmente na nación, da cal emanan todos os poderes.

Art. 33. A forma de goberno da Nación Española é a Monarquía.

Art. 34. A potestade de facer as leis reside nas Cortes. O Rei sanciona e promulga as leis.

Art. 35. O poder executivo reside no Rei, que o exerce por medio dos ministros.

Art. 36. Os tribunais exercen o poder xudicial”.

DOCUMENTOS: A I REPÚBLICA

Doc.1.-Renuncia ao trono de Amadeo I (11 de febreiro de 1873):

“Dous anos longos hai que cingo a coroa de España, e a España vive en constante loita, vendo cada día máis distante a era de paz que tanto desexo (...). Todos invocan o doce nome da patria, todos pelexan e axíntanse polo seu ben; e entre o fragor do combate, entre o confuso, atronador e contraditorio clamor dos partidos, entre tantas e tan opostas manifestacións da opinión pública, é imposible afirmar cal é a verdadeira, e máis imposible aínda atopar o remedio para tamaños males. Busqueino dentro da lei ansiosamente e non o atopei. Fóra da lei non debe buscalo quen prometeu observala (...). Estas son, señores deputados, as razóns que me moven a devolver á nación, e no seu nome a vosoutros, a Coroa que me ofreceu o voto nacional (...)”.

Doc 2. -Discurso de Castelar. 11 de febreiro de 1873

“Señores, con Fernando VII murió la monarquía tradicional; con la fuga de Isabel II, la monarquía parlamentaria; con la renuncia de don Amadeo de Saboya, la monarquía democrática. Nadie ha acabado con ella; ha muerto por sí misma. Nadie trae la República; la trae una conspiración de la sociedad, de la

Naturaleza, de la Historia. Señores, saludémosla como el sol que se levanta”

Doc 3.- Texto de Pi Margall defendiendo a idea de federación

“He sido partidario de la federación desde 1854. La defendí entonces calurosamente en La reacción y la revolución, libro destinado a la exposición de mis ideas en filosofía, en economía, en política. La defendí, como la defiendo ahora, bajo dos puntos de vista, el de la razón y el de la historia. La federación realizaba a mis ojos, por una parte, la autonomía de los diversos grupos en que se ha ido descomponiendo y recomponiendo la humanidad al calor de las revoluciones y por estímulo de los intereses; de otra, el principio de la unidad en la variedad, forma constitutiva de los seres, ley del mundo. Yo consideraba, además, que era la organización más adecuada a la índole de nuestra patria, nación formada de provincias que fueron en otro tiempo reinos independientes”.

Doc 4- Texto do proxecto de Constitución republicana de 1873

Art. 1. Componen la Nación española los Estados de Andalucía Alta, Andalucía Baja, Aragón, Asturias, Baleares, Canarias, Castilla la Nueva, Castilla la Vieja, Cataluña, Cuba, Extremadura, Galicia, Murcia, Navarra, Puerto Rico, Valencia, Regiones Vascongadas. Los Estados podrán conservar las actuales provincias o modificarlas, según sus necesidades territoriales.

Art. 34. El ejercicio de todos los cultos es libre en España.

Art. 35. Queda separada la Iglesia del Estado.

Art. 39. La forma de gobierno de la nación española es la República Federal.

Art. 42. La soberanía reside en todos los ciudadanos, y se ejerce en representación suya por los organismos políticos de la República constituida por medio del sufragio universal.

Art. 46. El Poder legislativo será ejercido exclusivamente por las Cortes.

Art. 47. El Poder ejecutivo será ejercido por los Ministros.

Art. 48. El Poder judicial será ejercido por Jurados y Jueces, cuyo nombramiento no dependerá jamás de los otros poderes públicos.

Art. 49. El poder de relación será ejercido por el Presidente de la República.

Art. 92. Los Estados tienen completa autonomía económico-administrativa, y toda la autonomía política compatible con la existencia de la nación. Los Estados nombran sus gobiernos respectivos y sus Asambleas legislativas por sufragio universal.

DOC 5.- Discurso de dimisión de Salmerón como Presidente do Goberno

“Elixido pola maioría da Asemblea á fronte do Goberno, atópome con que esta maioría, e con ela a opinión do país, impóñenme que restableza a disciplina do exército e acabe a guerra civil, apelando a procedementos que, se ben considéroos indispensables, pugnan contra a miña conciencia. Eu non me sinto con forzas para contrariar os impulsos do meu ánimo, nin podo continuar sendo Goberno, por máis que crea necesario que hoxe, para gobernar hai que prescindir de moitos dos principios do noso partido”

DOC. 6. Manifiesto da Xunta Revolucionaria de Cartaxena, 12 de xullo de 1873:

“CARTAXENEROS: Os que pola vontade da maioría do pobo republicano desta localidade constituímos a Xunta de Saúde Pública da mesma, temos o deber imprescindible de facer unha declaración categórica [...] dos nosos principios. Proclamada como forma de goberno para España a República Federal, o pobo republicano, na súa inmensa maioría reclamaba, [...] que se organizase a Federación establecendo inmediatamente a división rexional dos cantóns e dando a estes e ao municipio a autonomía suspirada. A Xunta de Saúde Pública vén atender tan sacros intereses... Viva a República Federal! Viva a soberanía do pobo!”